

TEKIJÄNOIKEUSLAIN UUDISTUS DSM-DIREKTIIVI 4.2.2021

Pekka Heikkinen

Digital Single Market/Digitaaliset sisämarkkinat direktiivi

- lopullisesti hyväksytty EU neuvostossa 15.4.2019, Suomi ja Ruotsi vastustivat, hieman eri syistä
- toisin kuin EU-asetukset, direktiivit osoittavat vain tavoitteiden suunnan, ne on saatettava kansallisesti voimaan lakimuutoksilla
- määräaika: 7.6.2021 mennessä, HE lausunnolle helmikuussa, eduskunnalle huhtikuussa (?)

Digital Single Market/Digitaaliset sisämarkkinat direktiivi

-hajanainen kokonaisuus, monenlaisia asioita

-olennaisia kohtia kirjastojen kannalta:

- erivapaus louhia aineistoja artikla 3
- kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttö artiklat 8-12

-muuta ehkä merkille pantavaa:

- lehtikustantajien uusi lähioikeus artikla 15
- alustapalveluiden vastuu artikla 17

Tiedon louhinta artikla 3

-**tekstin ja tiedonlouhinnalla** tarkoitetaan ”automaattista analyysitekniikkaa, jonka tarkoituksena on analysoida digitaalisessa muodossa olevaa tekstiä ja dataa tietojen, esim. mallien, suuntausten tai korrelaatioiden tuottamiseksi”

-jäsenvaltioiden on mahdollistettava tällainen toiminta **tutkimusorganisaatioissa ja kulttuuriperintölaitoksissa ilman oikeudenhaltijoiden lupaa kansallisiin lakeihin sisällytettävällä poikkeussäännöllä** (huom! ”tutkimusta varten”)

-mahdollisuus säilyttää louhintaa varten tehdyt kopiot tai kappaleet myöhempää tieteellistä tutkimusta varten (tulosten todentaminen); huolehdittava asianmukaisesta suojauksesta

-jäsenmaiden tulee kannustaa oikeudenhaltijoita ja käyttäjiä muotoilemaan yhteisiä parhaita käytäntöjä

-**sopimus joka on edellä säädettyjen poikkeusten vastainen on pätemätön** (täytäntöönpanokelvoton)-> ei voida sopia toisin

Kulttuuriperinnön säilyttäminen artikla 6

-jäsenvaltioiden on säädettävä poikkeuksesta jonka nojalla kulttuuriperintölaitokset voivat valmistaa kopioita kokoelmiinsa pysyvästi kuuluvista teoksista..siltä osin kuin se on tarpeen niiden säilyttämistä varten

-> ei käytännön vaikutuksia Suomessa, koska jo nyt laissa (16§) jopa laajempaa kuin direktiivin sallima

- erivapauden kattamat laitokset lueteltu tekijänoikeusasetuksessa, listaa ollaan laajentamassa

Pohjoismaisen sopimusmallin käyttöön otto Euroopassa (Art. 12)

- Pohjoismaissa ollut pitkään käytössä malli, jossa oikeudenhaltijoita kattavasti edustavan järjestön solmiman sopimuksen vaikutukset ulotetaan kaikkiin alan oikeudenhaltijoihin (myös ei-jäseniin)
- sopimuslisenssi eli **laajennettu kollektiivinen lupa**, vrt. yleissitovuus työmarkkinoilla
- sopimisen tukimekanismi, mahdollistaa sopimisen alueilla joilla oikeudenhaltijoita on hyvin paljon

Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttö kulttuuriperintölaitoksissa

-kulttuuriperintöorganisaatio voi sopia oikeudenhaltijajärjestön kanssa kokolemiinsa pysyvästi kuuluvien, kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käytöstä

- järjestö edustaa riittävän kattavasti ko. oikeuksia
- kaikkia oikeudenhaltijoita kohdellaan tasapuolisesti

-jos ei olemassa riittävän kattavaa järjestöä, säädettävä poikkeussäännöksellä

-kaikille oikeudenhaltijoille taattava milloin tahansa oikeus kieltää sopimukseen tai rajoitussäännökseen perustuva käyttö (opt-out)

Kaupallisesta jakelusta poistuneet teokset (OoC) artikla 8

-aineisto katsotaan kaupallisesta jakelusta poistuneeksi, kun:

- toteutettu kohtuullisia toimia asian selvittämiseksi
- voidaan vilpittömässä mielessä olettaa, että ei kaupallisessa jakelussa

-jäsenvaltiot voivat myös säätää [aikarajasta](#) jota vanhemmat teokset katsotaan OoC teoksiksi

-lisenssiä haetaan siinä maassa johon kulttuuriperintölaitos on sijoittautunut, lisenssin perusteella käytettävissä missä tahansa jäsenvaltiossa

-informoitava vähintään kuusi kuukautta ennen käyttöä julkisessa verkkoportaalissa jota EU virasto hallinnoi

-vrt orpoteosdirektiivi ja -laki

Lehtijulkaisujen suoja verkkokäytössä artikla 15

-jäsenmaita velvoittava uusi lehtikustantajien lähioikeus:

- ei koske tiedejulkaisuja
- ei koske yksittäisten käyttäjien yksityistä tai ei-kaupallista käyttöä
- ei koske hyperlinkittämistä
- ei sovelleta kun kyseessä on yksittäisten sanojen tai hyvin lyhyiden otteiden käyttö
- ei takautuva

-suoja-aika on **kaksi vuotta** sen vuoden lopusta jolloin lehti julkaistiin

VERKKOSISÄLTÖPALVELUJEN TARJOAJIEN VASTUU Art 17

-verkkosisältöpalveluiden tarjoaja on vastuussa siitä, että aineisto ei loukkaa tekijänoikeutta - silloinkin kun se vain avaa yleisölle pääsyn käyttäjiensä palveluun lataamiin aineistoihin -> palveluntarjoajien on hankittava käyttöluupa

-aiemmin e-kauppadirektiivissä määritelty vastuun rajoitus ei enää jatkossa sovellu

-vastuu luvattomasta välittämisestä, elleivät:

- osoita, että toimineet parhaansa mukaan saadakse luvan
- saatuaan oikeudenhaltijalta riittävän perustellun ilmoituksen viipymättä estäneet lataukset tai poistaneensa aineiston
- arvioinnissa huomioitava palvelun ja aineiston tyyppi ja soveltuvien keinojen saatavuus ja niiden kustannukset
- lievemät ehdot uusille ja pienille palveluntarjoajille

-direktiivi ei saa millään tavalla vaikuttaa oikeutettuun käyttöön, kuten yksioikeuden poikkeusten ja rajoitusten perusteella tapahtuva käyttö (17.7k)

VERKKOSISÄLTÖPALVELUJEN TARJOAJIEN VASTUU (2)

-miten vastuu toteutettavissa? teknologiset suodatinjärjestelmät eivät kykene tunnistamaan, milloin on kyseessä yksinoikeuden rajoitusten sallima käyttö
-> tarpeen inhimillinen arvio

-Puola nostanut kanteen EUta vastaan, loukkaako artikla 17 perusoikeuksia?
EU-tuomioistuimen ratkaisu aikaisintaan ensi kesänä

-komissio antaa lähiaikoina ohjeistukset, miten pantava täytäntöön

-erilaisia kansallisia malleja; Suomi: oikeudenhaltijan arvio keskeinen, jälkikäteiset sanktiot riittäviä

OoC: kirjastojen tavoitteita

- mahdollistettava selvitysten teko kokoelmatasolla, ei teoskohtaisesti
  - esim tietty **aikarajaus**, jota vanhemmat teokset voitaisiin olettaa poistuneen kaupallisesta jakelusta
  - direktiivi mahdollistaa **otantaan** perustuvat selvitykset
- määriteltävä siten, että kattaa myös aineistot, jotka eivät koskaan ole olleet kaupallisessa jakelussa
  - arkistoaineistot, näiden osalta ei ole olemassa edustavaa järjestöä joten olisi ratkaistava lain rajoitussäännöksellä

Vielä: uusia säännöksiä tekijöiden suojasta

- jäsenvaltioiden varmistettava, että tekijöillä/taiteilijoilla oikeus **asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen** kun he lisensoivat aineistoja (art 18)
- tekijöillä/taiteilijoilla **oikeus saada ajantasaista tietoa** siitä, miten heidän teoksiaan hyödynnetään (art 19)
- oikeus vaatia **lisäkorvausta**, jos alun perin sovittu korvaus osoittautuu suhteettoman pieneksi (art 20)
- tekijällä/taiteilijalla **oikeus peruuttaa** lisenssi tai oikeuksien siirto, jos teosta ei hyödynnetä (art 22)

Digital Single Market/Digitaaliset sisämarkkinat direktiivi

-

www.kansalliskirjasto.fi

Pekka Heikkinen

pekka.heikkinen@helsinki.fi